

श्री

इषियाना छडकाया

तथा

जे पञ्जना गधेडा स'अ'धी

येतवर्ष

जे मनरी गति तिम छ'अ'धी ओर नोश
दान आगमे ना सगै निश'छ'ये भास.

अथी क'पावी अरि'अ' हरनार.

अनि य'अ'व'अ'सि ना'अ'अ' महेता

रहेवासी-अ'अ'

अ'अ' प्ररतठ सन १८८५ ना अ'अ'

अ'अ'अ'अ' अ'अ'अ' सर्व छ'अ'अ'अ'अ'अ'

अ'अ'अ'अ'अ' - अ'अ' अ'अ'अ'अ'अ'

अ'अ'अ' अ'अ'अ'अ'अ' अ'अ'अ'अ'अ'

अ'अ'अ' अ'अ'अ'अ'अ'अ'अ'

अ'अ' ५०००

૫૦૭૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

‘ ગુજરાતી કૅપીરાઈટ વિભાગ ’

અનુક્રમાંક ૫૦૭૨ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ રૂપિયાના ૨૬૬૫૫૦

વિષય ૬૦૬

મરજી પડે તો વાંચો.

દક્ષિણમાં છે દમણ ગંગા ત્યાથી નીકળી એ પ્રવાસરે

એ ઢખ

મન ગમતિ અહીં ટોપી મળશે, જખલાં જોઈએ તેવાંરે;
ફરાક જરાક (૧) જો જો જા'ખી, ઠીક પડેતો લેવા;
આવો અલબેલા, ઓઝાતા ગુણીભાઈ, આવો ॥ ટેક ॥
મનહુર જોડી છે મોજા ની, દુવાલ રૂમાલ નવ (૨) ફરંગીરે
ઘણા કિમતી, ઘણાજ સરતા, નાનાને વળી જગી. આવો
નકસી જોઈએ તેવા ઈંચે, ફેશન જોઈએ એવારે
જથ્થાબંધ ને વળી પરચુરણ, ગમશે તમને તેવા. આવો
દગાકપટની વાતો નમજે, કિંમત એકજ દહિશુ'રે
છતાં માગણિ કરશે જુદી, શીખ (૩) તુરતમાં ઈંચુ આવો
રાજનગરમાં (૪) રહાએ; કહાએ; પાનકોરને નાકેરે
દુકાન નંબર " ૪૬૦૦ " ઉપર " છાસક " આંકે આવો
નામ રામજી લેતા આવો, સુત પીતાંબર ના પુછી
જરૂર, જરૂર, જરૂર પધારે, ખરીદી થાશે ખુશી. આવો

ઠે. દરજી રામજી ભાઈ પીતાંબરદાસ

પાનકોરને નાકે દુકાન નંબર ૪૬૬૬ મું અમદાવાદ

(૧) થોડીવાર (૨) ભાતભાતના (૩) રજા (૪) અમદાવાદ

શ્રી અર્પણ પત્રિકા.

પરમકૃપાળુ મેહેરખાન અમદાવાદ સ્ટેશનના પો. સ.
ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબ બા. કાદરમીયા જવામીયાની પ-
વિત્ર સેવામાં.

હમેશા રાજ્યદ્વારી ખાતાની ખીજ નોકરી કરતાં પોલીસ
ખાતાની નોકરીમાં જોડાઇ, અતઃ કરણથી રાજ્યભક્ત અને વફાદા-
રીથી નોકરી કરી નેક ઇમાનદારીનું રક્ષણ કરી પ્રજાવર્ગનો બહોળો
આશીરવાદ મેળવવો એ એવડી ધારના હથિયાર વચ્ચે નિર્વિધને પ-
સાર થવા જેવું કંઠજી કામ છે તેવા કંઠજી કામમાં આપે વિજય
મેળવી પ્રજા વર્ગના બોહોળો આશીર વાદ પામી હિજવળ કીર્તિનો
યસસ્વી ખજનો શ્રષ્ટિની દ્રષ્ટિ પર ખુદ્દી રીતે પ્રકાશીત કીધોએ.
ઓછા ખન્યવાદનીવાત નથી આપની ધાર્મિક લાગણી પરાપકાર બુદ્ધિ
અનેનીતિ દયા, આદી સર્વોત્તમ ગુણોના આકર્ષણે અમારો લઘુ ગ્રંથ
આપને અર્પણ કરવા મારી ઇચ્છા થવાને લીધે આપની પરવાનગીથી
આ ગ્રંથ અર્પણ કરવાને લાગ્યશાળી થવા માગું છું વસ્તે અર્પણ
પત્રિકા સ્વીકારી આભારી કરવા કૃપાવંત થશે. અરતુ.

લી. હું છું આપનો

ત્રિ. ના. ના સવિનય દુવા સલામ.

શ્રી રૂપિઆના હડકાયા.

તથા

જે પગના ગધેડા સંબંધી.

ચેતવણી.

એ ધનકી ગતિ તિન હે, દાન ભોગઝોર નાશ
દાન ભોગ મેંના લગે, નિશ્ચ હોવે નાશ

(લેખકે કવિ—ત્રિભુવનદાસ નારણુ મેહેતા.)

- ૧ આપણે કોઈ પણ સોના, રૂપાના ઘાટ ધડનારને, સોના, રૂપાના દાગીના લાવવા, સોનું, રૂપુ આપીએ, તેમા ત્રાણુ કે પીતળ ભેળાવીને, સોનું કે રૂપું કાઢી લઈ ખાઈ જાય, ઝોછી ઠિંમત ઉપજે એવો દાગીનો ઠરીફ, તો તેમ કરનારને આપણે શું થયું કહેવું ? નાણાનો હડરવા.
- ૨ સોના, રૂપાના દાગીના ઉજળવા આપણે કોઈને આપીએ, અને ઉજળવા વાળો તેજામાં નાખી, દાગીના ઉપરથી સોનું, રૂપુ ઉતારી લેતો, તેને આપણે શું થયું કહેવું ? નાણાનો હડકવા.
- ૩ કોઈ માણસ પૈસાનાજ ખદલામા ખોટી સાહેદી આપવાનો ધંધો કરે, તો તેને આપણે શું થયું કહેવું ? નાણાનો હડકવા ?
- ૪ કોઈ માણસને, આપણે કંઈ વસ્તુ લાવવા પૈસા આપીએ, તેમા

(૩)

વસ્તુના ખોડેલા પૈસા કરતા જારતી ગણાવી ખામ જાય તો, તેને આપણે શું થયું કહેવું ? નાણાંનો હડકવા.

૫ કોઇ પણ કોર્ટના કામમાં, આપણા તરફથી કામ કરનાર જોતાના લવાજમ ઉપરાંત, દગા કપટથી પૈસા લેવાનો ઇલાદો રાખી, અટકા, પ્રોસેસ કે બીજી ખોટી રીતે ટીકાટોનો ખર્ચ ગણાવી પૈસા કઢાવે તો, તેને શું થયું કહેવું ? રૂપિયાનો હડકવા.

૬ કોઇ માણસ, કોઇ શ્રીમાન પુરુષ પાસે જઇને કહે કે, તમારા ઉપર ક્રિયાદ લખાવ કરવાને મને રોક્યો છે, જુવો આ અરજ અને જુવો અધિકાર પત્ર. ખરી રીતે કોઇએ અધિકાર આપેલો હોય નહીં. તેમજ અરજ પણ લખાવેલી હોય નહીં. છતાં તદ્દન પછસા કઢાવવાની યુક્તિ માટે આવું કોઇ કરીને પછસા કઢાવી જાય તો તેને શું થયું કહેવું ? રૂપિયાનો હડકવા.

૭ ધારોકે, હિંદુસ્તાનના હરકોઇ રાજ્યની રેલવેના હરકોઇ સ્ટેશન ઉપરની વીસીમાં ઉતરેલા મુસાફરોને, મધ્ય રાત્રીના વખતે જગાડી ને કોઇપણ માણસ ખોટા વેશધારી બની જડતીલે, ગાળોદે, માર મારે, બૈરા છોકરાને આમ તેમ લઇ જવાતું કહે ગેરવ્યાજખી કેદ કરવાતું કહે ગેરવ્યાજખી અટકાવમાં રાખવાતું કહી, જાય, ત્રાસ અને જુલમ ગુજારીને કોઇ માણસ પૈસા કઢાવવાતું કાર્ય કરેતો, આપણે શું થયું કહેવું ? રૂપિયાનો હડકવા.

૮ કોઇ પણ રસ્તે જતાં અજાણ્યા મુસાફર પાસેથી, જોરજુલમ ગુજારી પૈસા કોઇ માણસ કઢાવેતો, તેને આપણે શું થયું કહેવું રૂપિયાનો હડકવા.

૯ ખર્ચારતે જે માણસ પાસે કંઈ મિલકત નથી છતાં ખોટી રકમનો ખોટી રીતે વિમો ઉતરાવી, નજીવી મિલકતનો નાશ કરી, વિમાની

મોટી રકમ મેળવવાનો પ્રયત્ન કરેતો તેને આપણે શુ થયુ કે હેવું ! રૂપિયાનો હડકવા.

૧૦ મોટીદાનતથી, દુનિયાના લોકોને રડવવાનો ઈરાદો રાખી. મોટી મોટી શોપો, પેટીઓ કે બેંકો ઉધાડે છેવટે હજારો, લાખો, કરોડો કે અબજો રૂપિયાનું પાણી કોઇ માણસ કરી નાખે તો, તેને આપણે શું થયું કહેવું ! નાણાનો હડકવા

૧૧ મોટી દાનતથી, જીદગીના વિમા ઉતારવાનું બાહાનું કાઢાડી પેટી નો દેખાવ કરી કોઇ માણસ લાખો જીજીને ગરમ પાણીએ નવરાવી નાખવા જેવું કરેતો તેને આપણે શું થયું કહેવું ? રૂપિયાનો હડકવા

૧૨ કોઇ માણસનું, સમુદાયનું, નાત જાતનું, ધર્મીયાર્થોનું, કોઇ જાહાગીરદારનું, ગરાસદારનું કે કોઇ ખીજનું કોઇ માણસ પેપરમાં ખોટું છાપી, પૈસા કોઇ માણસ કઢાવે તો તેને આપણે શુ થયું કહેવું ! નાણાનો હડકવા.

૧૩ કોઇપણ નાલાયક, બદમાસ, હરામખોર જેવા માણસો ? પૈસા લેવાના બદલામાં, ખોટા વખાણ કોઈ માણસ કરેતો તેને આપણે શું થયું કહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા

૧૪ કોઈ કન્યા ગૌર, અગર વેસવાળાનું ઠામ કરનાર, કોઈ બાવળના કુઠા જેવા, બીલડા જેવા, કડોળ કે કદરૂપા માણસને કહેકે, તને પરિ જેવી કન્યા પરજીવી આપું તે સાથે લાખો રૂપિયાનો દરી યાવર કરાવું પણ તેમ કરાવી આપવાના બદલામાં દીવગામને દરવાજે લકામાં કેવાઇ ગએલી રયાસતવાળા મકાન બંધાય એટલી મને પુજી આપો તોજ. આમ કરી પૈસા મેળવવા માટે કોઇ વેસવાળા યોગેર પરિ જેવી કન્યાને કળેડા સાથે જોડી,

દેશપાર ઠરી, પૈસા મેળવે તો, તેને શું થયું કહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા

૧૫ કોઇ માણસ મુઠરર કરેલા લવાજમ ઉપરાંત લવાજમ લે, અને
“ વધારે લીધેલુ લવાજમ ગુન્હા હિતકૃત્ય ગણાતુ હોય ” એવું

કોઇ માણસ કૃત્ય કરેતો, તેને શું થયું કહેવું ? રૂપિયાનો હડકવા

૧૬ જેમ સંધી લોકો કે વાઢિયારના લોકો, દેશ પરદેશ ઢોરો વેચવાનો વહેપાર કરે છે તેમ જે જે કાઠિયાવાડી લોકો કોઇની બેહેન, દીકરી કે વહુઓને પૈસા મેળવવા રે.રવ્યાજખી રીતે વેચવાનો ધંધો કરતા હોય તેને શું થયું કહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા

૧૭ કોઇ માણસ, કોઇ માણસ પાસે, બ્યાજખી કિમત આપ્યા પિના ભયથી, દાબથી, હેરાન ગતિ કરીને કંઈ વસ્તુ લેતો, તેને શું થયું કહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા.

૧૮ કોઈ માણસને ભાગી જોડી રીતે સ્વર્ગમા મોકલવાના બહાના બતલાવી, ઇશ્વરને નામે નાણાકે મિલકત ઉધરાવી દગા પ્રપંચથી જે માણસ કોઇની મિલકત કે પૈસા કદાવી લઇ જાય તો તેને શું થયું કહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા

૧૯ પરોપકાર કરવાનાં બહાના બતાવી, લોકો પાસેથી મોટી રકમો મંગાવી જે માણસો બદદાનતથી પોતે ખાઇ જાય, તો તેને શું થયું કહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા

૨૦ જે વસ્તુ કે મિલકત પોતાની નથી એમ જે માણસ જાણે છે છતાં તે વસ્તુકે મિલકત બદદાનતથી પોતાના ઉપીયોગમાં લે, તો તેને શું થયું કહેવું ! નાણાનો હડકવા

૨૧ ખીજા કોઇ માણસને હાનિ કરવાના બદલામાં કોઈ માણસ ખસા લે, તો તેને શું થયું કહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા

- ૨૨ માત્ર પૈસાનાજ બદલામાં ખોટી સીપારસ કરેતો તેને શું થયું
કેહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા
- ૨૩ જે માણસો પૈસાના બદલામાં પુત્રોનાં વેચાણ કરવા હોય તેને શું
થયું કેહેવું ! પૈસાનો હડકવા
- ૨૪ અપહરણ, થી જબરાઈથી, ચોરીથી ઠગાઈથી, વિશ્વસઘાતથી
કોઈ માણસ, નાણા મેળવવાનું કામ કરેતો તેને શું થયું કેહેવું
રૂપિયાનો હડકવા
- ૨૫ ઓછા તોલ માપ છાપથી કે કોઈ વસ્તુમાં ભેળશેળ કરી કોઈ
ચીજ વસ્તુ પદાર્થ કોઈને આપી કોઈ માણસ ગેરવ્યાજખી
પૈસાલેતો તેને શું થયું કેહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા
- ૨૬ કોઈ વૈદના પાસે, ખાસ કારણથી કોઈ માણસની શારીરિક કે
મરણોત્તર પરીક્ષા કરવવાને કોઈ મોકલાવે, તે કામમાં વૈદરાજ
પૈસાખાઈને તદ્દન ખોટો અભિપ્રાય આપી, કોઈને ગેરવ્યાજખી
હાનિ કરવાનું કામ કરેતો તેને શું થયું કેહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા
- ૨૭ કોઈ માણસને પુરતો પગાર મળતો હોય, છતાં પોતાને નોકર
રાખનારના ધરમાંથી નાણાનો કે મિલકતનો હાથ મારે તો, તેને
શું થયું કેહેવું ! નાણાનો હડકવા
- ૨૮ કોઈ પણ માણસ પોતાના નોકરના, દાડીયાના કે મજૂરના વ્યાજખી
પૈસા આપવામાં બદદાનત કરેતો તેને શું થયું કેહેવું ! નાણા
નો હડકવા
- ૨૯ જે કર્તવ્યને, લોકો અનીતિકે અધર્મ ગણતા હોય, તેવો ધર્મો
રોજગારકે કામ કરીને કોઈ માણસ પૈસા ઠમાવેતો, તેને શું
થયું કેહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા.

- ૩૦ જે સીજ, વરતુકે ધાતુનાં, પોતે વખાણ કરે છે, તેવો તેમાં કશું
ગુણ હોય નહીં છતાં લોકોની સાથે ઠગાઈ કરવા, ખોટા અલ
કારો આપીને જાહેર ખખરો છપાવી જન, સમુદાયના પૈસા ગેર-
વાજખી રીતે લેતો તેને આપણે શું થયું કેહેવું ! નાણાનો હડકવા
- ૩૧ એકદમ પૈસા પાત્ર થવાના લોભથી, નળીયાથી તે તળિયા સુધીની
મિલકત ગુમાવવા જેવું, જે માણસ સાદસ ખેડી નાણાં મેળવવાની
આશા રાખે, તો તેને શું થયું કેહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા.
- ૩૨ ભાઈ, ભાઈમાં. બાપ દીકરામાં કાકા પિત્રાઈમાં, એક ખીજ
હિરસાથી વધારે રકમ મેળવવા, કાઠ કાઠને દબાવે ખોટી રીતે
હરાન કરી ગેરવ્યાજખી દુખદઈ, ગેરવ્યાજખી નાણાં કે મિલકત
મેળવેતો તેને આપણે શું થયું કેહેવું ! નાણાનો હડકવા.
- ૩૩ બોળા લોકોને બરમાવી, દોરા ધાગા, મંત્ર, જત્રથી લાભ કરવા
નું ખોટી રીતે સમજાવી કાઠ માણસ પૈસા કઢાવેતો તેને આપણે
શું થયું કેહેવું ! રૂપિયાનો હડકવા

જે પગા ગધેડા

- ૧ પોતે ક્યાંથી પ્રગટ થયો, ક્યારે લોપ કરો, સુખ, દુખશાથી
થાય છે, પોતે કાણુ છે, આખર વખત સાથે શું લઈ જવાનું છે
એ વાતનો વિચાર કરીને જે માણસ હૃદય ભજન કરતો નથી
તેને આપણે શું કરીએ ! જે પગનો ગધેડો
- ૨ પોતાના માતા પિતા એ કરેલા ઉપકારનો બદલો નહીં વાળતાં,
તેની જે માણસ અવજ્ઞા કરે તેને આપણે શું કહીએ ! જે પગનો
ગધેડો

- ૩ કોઇ માણસ ખાસ કારણ વિના ખીજ ઐરીલાવે, ઐરીને ખાસ કારણ વિના માર મારે, ધાતકી પાણું ગુન્નરે, તજદે, અગર તેના પાસે અયોગ્ય કામ કરાવી તેની કમાઇથી તામડ ધીનાકરે તેને આપણે શું કહી શું ! બે પગનો ગધેડો
- ૪ પોતાની મનુષ્ય તરીકેની દુનિયામા શું કરજ છે, તે કરજ જે માણસ અદા કરતો નથી. તેને આપણે શું કહીશું ! બે પગનો ગધેડો
- ૫ જે પવિત્ર રાજ્ય કર્તા, પોતાની પ્રજાને પુત્ર વત્ત ગણેછે, જે પ્રજા પોતાના પવિત્ર રાજ્યકર્તાને પિતા તુલ્ય લેખે છે. આજીવીતે રાજ્ય, પ્રજામાં પરસ્પર પ્રીતિ યુક્ત સંબંધ જોડાયલો જોઇ શકાતો હોય, તેવામાં કોઇ માણસો વિખવાદ પેદા કરાવવાના યત્નો કરેતો, તેને આપણે શું કહીશું ! બે પગનો ગધેડો
- ૬ ઇશ્વરના ધરના કોઇ એજ ટો નથી, તેમ જે માણસમા ઇશ્વરી શક્તિ નથી, છતાં પોતાને ઇશ્વર તરીકે મનાવવાનો જે માણસ ઢોંગ કરે છે, તેને આપણે શું કહી શું ! બેજ પગનો ગધેડો
- ૭ જે માણસથી અસુક કામ બની શકે તેવું નથી અને કોઇપણ રીતે બનાવી શક્યા નથી એમ જાણે છે છતાં તેવું કામ કરવા પ્રેરાવું તેને આપણે શું કહીશું ? બે પગનો ગધેડો.
- ૮ જે વચન પોતાથી પાળી શકાય તેમ નથી તેવું વચન ખીજને આપી, કોઇ માણસ તેને ખરાબ કરેતો તેને આપણે શું કહીશું ! બે પગનો ગધેડો
- ૯ જે માણસમા કોઇ પણ જાતના સદ્ગુણ નથી એમ ચોખી રીતે જોવાથી જણાઇ આવતું હોય, તેવા માણસના કોઈ કવિ કવિતા દ્વારાએ વખાણ કરી કવિતા કરેતો તેને આપણે શું કરીએ ! બે પગનો ગધેડો

- ૧૦ પોતાના હાથ પગ સાંખીત છે, શરીરે રૂબ પુષ્ટને આરોગ્ય છે. એમ જે માણસ પોતે જાણે છે, છતાં ધંધા રોજગાર કરે નહીં તેને આપણે શું કહીએ એ પગનો ગધેડો.
- ૧૧ પોતાની અમુક કામ કરવાને ફરજ છે છતાં જે માણસ તે ફરજ અદા કરે નહીં તો તેને આપણે શું કહીએ ! એ પગનો ગધેડો.
- ૧૨ જે માણસમાં નીતિના, દયાના, ધર્મના, પરાંપકાર બુદ્ધિના ધરવર ભક્તિના વિચારોનો અભાવ છે તેને આપણે શું કહી શું એ પગનો ગધેડો.
- ૧૩ અમુક માણસ બુદ્ધીકે ધાતકી છે, તેના બુદ્ધિમને અને ધાતકી પાણું અટકાવનાને અમુક માણસ શક્તિવંત છે છતાં તેવો માણસ બુદ્ધિમ કરનારને કે ધાતકી પાણું ગુજારનારને અટકાવાના ઉપાયો કામે લગાડે નહીં, તેને આપણે શું કહીએ ! એ પગનો ગધેડો.
- ૧૪ જે માણસથી જે કામ બની શકે તેવું નથી તેવું કામ જાળરાધથી જે માણસ કરાવે તેને આપણે શું કહીએ, એ પગનો ગધેડો.
- ૧૫ જે કામ પોતાથી બની શકે તેવું છે તેમજ તે કામ કરવાની પોતાની ફરજ છે તે કામ કરે નહીં કે પોતાની ફરજ બજાવે નહીં તો તેને આપણે શું કહીએ ! એ પગનો ગધેડો.
- ૧૬ જે માણસ વિશ્વાસ રાખનારનો વધ કરે તેને આપણે શું કહીએ એ પગનો ગધેડો.
- ૧૭ જે માણસ ઉપકારનો બદલો અપકારથી વાળે તેને આપણે શું કહીએ ! એ પગનો ગધેડો.
- ૧૮ કોઈ માણસ અમલદારોને ત્યાં જતો આવતો હોય તે અમલદારને નામે જતો આવતો માણસ કોઈના નાણાં ખાઈ જમીને અમલદારની

પવિત્ર આત્મને વગોવતો હોય, તે માણસને આપણે શું કહીએ
એ જ પગનો ગધેડો.

૧૯ જે માણસ નોકરી કરવાને લાયક નથી તેને કોઇ નોકર રાખે
નહી અથવા જેને નોકરની દરકાર નથી એવા કારણથી કોઇ મા-
ણસ કોઇને નોકર નહી રાખવાથી નોકર નહી રાખનારની ટીકા કરે
તો તેને આપણે શું કહીએ ! એ પગનો ગધેડો.

૨૦ જે માણસ અન્ય માણસના ધંધા રોજગારથી કે સારીસ્થિતિથી
કે ખીજા કોઇની સારી પ્રસન્નતાથી બળી મરે છે તેને આપણે શું
કહીએ ? એ પગનો ગધેડો.

૨૧ કારણ વિના કોઇ નાત, જાત કે સમુદાયની કોઇ માણસ નિંદા કે
ખોદણી કરે તો તેને આપણે શું કહીએ ! એ પગનો ગધેડો.

૨૨ જે માણસ પોતાની કમાઈ કરતા, દેવું કરીને ગેરબાજબી નાણાં
હાવે તેને આપણે શું કહીએ ! એ પગનો ગધેડો.

૨૩ જે, નાત જાતમાં મધપાન કે માંસાહાર વર્જિત છે, છતાં મધપા
ન કે માંસાહાર કરે તેને આપણે શું કહીએ ? એ પગનો ગધેડો.

૨૪ કોઇ નિર્દોષ મનુષ્યને આળ આઢાડે કે તેના ઉપર ખોટો આક્ષેપ
કરે તેને આપણે શું કહીએ ? એ પગનો ગધેડો.

૨૫ જે કામ કરવાથી આપણા શરીરને બિવિધમાં હાનિ થશે એવું
જાણતાં છતાં જે માણસ તેવું કામ કરે તેને આપણે શું કહીએ
એ પગનો ગધેડો.

૨૬ જેના ધરમાં દુષ ચોખ્ખા અને શાકરના ભંડાર ભરેલા છે તે ભંડાર
નો ખોરાક તજી દઇ આખા મુલકનો એંઠવાડ ખાવા જેવો ધંધો
કરે તેને આપણે શું કહીએ ! એ પગનો ગધેડો.

- ૨૭ જે વૈદ્યી પોતાનો દરદી સુધારી શકે તેવું હોય નહીં છતાં ખીજાનું વૈદ્ય કરવા દે નહીં તેનું નામ આપણે શું કહીએ ! જે પગનો ગધડો।
- ૨૮ જે માણસનો જે ધંધો છે તે ધંધામા તે તલ્લીન પણે ધંધો નહીં કરતાં પોતાની કીર્તિને અને ધંધાની આઅરને જાંખ લગાડવા જેવું કામ કરેતો તેને આપણે શું કહીએ ! જે પગનો ગધડો।
- ૨૯ જે મારગે જવાથી વિપરીત પરિણામ આવે છે એવું જાણવા છતાં જે માણસ એવે મારગે જાય તેને આપણે શું કહીએ ! જે પગનો ગધડો।
- ૩૦ કોઇના રતુત્ય કાર્યને વખોડવાથી આપણુ સાર કરવાશે એમ ધારી મીનના સારા કાર્યને કોઇ વખોડે તો તેને આપણે શું કહીએ ? જે પગનો ગધડો।
- ૩૧ આપણી દરકાર માટે અરથે વચને કોઇની કંઈ વસ્તુ લાવીએ અને પાછી આપવામાં તેને તોળાં પમાડીએતો આપણે શું કહીએ ! બરોબર બેજ પગના એ—એ—એ
- ૩૨ કોઇનું અનાજ આપણા પેટમાં પડેલું પચ્યું પણ હોય નહીં એટલામાં એમનું વાંકું બોલીએ તો આપણે શું કહીએ ! એજ
- ૩૩ હરકોઇ જાતનું લોક વિરુદ્ધ કાર્ય કોઇ કરે તો તે પણ બેજ પગનો ગધડો છે
- ૩૪ જે માણસ પોતાના અધિષ્ટતાને, અદાતાને કે ઉપરીને જે દરકારીથી જાણી જોઇને ભુલ થાપ ખવરાવી ઠપકાને કે ના-મોસીને પાત્ર કરે તેને આપણે શું કહીએ ! જે પગનો ગધડો।
- ૩૫ જે માણસની શેવાથી સંસર્ગથી કે નોકરીથી, પોતાને ટેલો બધી નામોસી છે તેનો જે માણસ વિચાર કરેતો નથી તેને આપણે

શું કહી શું ? બે પગનો ગધાડો

૩૬ જે માણસને પોતાના યાને કુટુંબના માણસોની કેવીરીતે સંભાળ રાખવી જોઈએ ? તે જે માણસ જાણતો નથી તેને આપણે શું કહી શું ? બેજ પગનો ગધાડો

૩૭ કલંક રૂપિ મનુષ્યોનો જે માણસ સતકાર કરે અને સ્તુતિ કર નારતો તિરસ્કાર કરે તેને આપણે શું કહીશું ? બેજ પગનો ગધાડો

૩૮ જે માણસને સાચા જુઠાની પરિક્ષા નથી તેને આપણે શું કહેવું બે પગનો ગધાડો

૩૯ કોઈ પણ વાતમાં હિડા ઉતર્યા વગર કે, ખરું રહસ્ય શોધ્યા શીવાય કોઈ પવિત્ર માણસને ઠપકો દઈ અપમાન કરેતો તેને આપણે શું કહેવું ? બેજ પગનો ગધાડો

૪૦ કોઈને ત્યાં ઠંટાળો આવતા સુધી કોઈ પરોણો યાને મેમાન જે માણસ પડી રહે તેને આપણે શું કરોએ ? બે પગનો ગધાડો

૪૧ કોઈ માણસને ત્યાં કોઈ માણસ વગર કારણે જઈને બેસે માન અપમાનની દરકાર કરે નહી તેને આપણે શું કહીએ ? બે પગનો ગધાડો

૪૨ કોઈ માણસ પોતાની ખુમારીથી અભિમાનથી કે દોઢ ગદ્દાનો દેખાડ કરવાની ખાતર, બીજા માણસની મસ્કરી કરે અપમાન કરે કે દીલ દુખાવા પોતાના તુંડમીજાને છુટો મુકે તેને આપણે શું કહીએ ? બે પગનો ગધાડો

આપણો હિંદુસ્તાન પુર્વ કાળે કેવિ સ્થિતિ બોગવતો, તેવું જ્ઞાન થવાને પુન્ય કાર્યવાન કવિશ્વર દલપતરામ ગદ્દાભાષતું કવન દ્રષ્ટિગ્રેયર કરો

આ કવિતા ખાળકાએ, વૃધ્ધ પુરુષોએ સદાને માટે મનન
કરવા યોગ્ય છે

સવૈયા એકત્રીસા

ઝેર ગયાં ને વેર ગયાં, વળી ઠાળા ફેર ગયા કરનાર,
પર નાતીલા જાતીલાથી, સંપ કરી ચાલે સંસાર,
દેખ બિચારી બકરીનો પછુ, કોય ન જાતાં પકડે કાન
એ ઉપકાર ગણી ઇસ્વરનો હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન.
રાજ્ય અનોપમ આજ થયું છે, લાજ વધારી તારી લેખ,
ધોર કુઠમી ચોર ગયાને, જોર દગાનુ પુખ્યું દેખ,
મહમુદ સરખા માણસ ન મળે, તૈમુર તુલ્ય નહિ તોફાન,
એ ઉપકાર ગણી ઇસ્વરનો, હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન
જુલમી રાખતી જડ ઉખડી, નાદિર સરખા પામ્યા નાશ,
ભારે ભીંત તણા ભય ક્યાછે ? ક્યાંછે કળ્યાને કંકાસ ?
વિધ વિધના વૈભવ વસ્તિને, પેહેરે પટકુળ આવે પાન,
એ ઉપકાર ગણી ઇસ્વરનો, હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન.
હુલકરથી નહિ હોય ખરાબી, કહો મરાઠા કોણુજ માત્ર,
કદી સંહાર ન કરે સિધિયા, પીઠારા પણુ ગયા કુપાત્ર
દગ્ગિશના નેમતી નીચે, તારા તનુજ કરે ગુન્નતાન,
એ ઉપકાર ગણી ઇસ્વરનો, હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન.
એ બળવંતા આશ્રય આગળ, ગાય ધવળ મંગળ ગુણગીત,
જેના ધારા સૌથી સારા, નિરખળ નરને ડર નહિ ચિત્ત;
કોળો નાળીનો ભય ટાળી, સંભાળી રાખે સંરંધાન,
એ ઉપકાર ગણી ઇસ્વરનો હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન.
ફાંસી ખોરા ફેલ કરીને, વનમા પાડી ન શકે વાટ,

ધીંમ કાઠીજતના ઘોડાં, ઘોડા ન ઘેરી શકે ધાટ,
 ખેતર કે કુવેતરમાં જઈ, લસકર લુંટી લે નહિ ધાન્ય,
 એ ઉપકાર ગણી ઇસ્વરનો, હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન
 લંકાથી હિમાચળ લગભગ, કલકત્તાથી કચ્છ પ્રવેશ,
 પંજાબી, સિંધી સોરઠીયા, દક્ષિણ આદિક માળવ દેસા;
 દિવસ ગયા ડરનાને દુખના, સુખના દિનનું દીધું દાન.
 એ ઉપકાર ગણી ઇસ્વરનો, હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન.
 એ માટે તું તો તન મનથી, માની લે એનો આભાર
 રાજી રાજી રહી નિરંતર. સ્વગ સુખો સજને શણગાર
 દીલથી આશિષ દે છે દલપત, મહીમાં મેળવી મોટું માન,
 એ ઉપકાર ગણી ઇસ્વરનો, હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન.

પ્રિય સજજનો

ઉપરની કવિતા સખ ધી આપણે જો દીર્ઘ દ્રષ્ટિથી વિચાર
 કરીએ છઠ્ઠાએ તો, આપણા પુર્વજો મહાન દુઃખ દરિયાના વમળામા
 માહાભારત જેવા સંકળે શોસી જીદગીના છેડા ઉપર આવી ગયેલા
 જોઈ શકીએ નહીએ આવા મહાન સંકળેમાંથી આપણું સૌંદર્ય
 કરવાને પરમકૃપાળુ પરમેશ્વરે પુણ્ય પણે કૃપા કરી, ઇમેજ સરકાર
 નાં માહાન પ્રતાપી દયાની દ્રષ્ટિથી ઉલ્લસાયલા અંતઃ કરણ વાળાં
 નેક ન્યાયવાળા રાજ્યને મોકલાવી તેના વિજય વાવટાની શીળ
 છાયા તળે મુકી અપુર્વ સુખોના ભોક્તા કર્યા. એ એ આપણા
 ઝોજી ધન્ય ભાગ્યની વાત નથી પરંતું

આપણા ભારતને ઇમેજ સરકારે અપુર્વ સુખો આપ્યા અને
 હજી વિશેષ સુખો આપવામા તન, મન ધનથી તેઓ નામદારનો
 સર્વોત્તમ પ્રયાસ આગળ વધતો જતો જોઈ શકાય છે. તેમાં ઉપર

કહેલા નાણાના હડકાયા, ” અને “ બે પગના ગધેડા ” અનેક જાતની આધિ વ્યાધિ અને ઉપચિઓ, અણુધારી રીતે પ્રગટાવી, અણુધાર્યા પ્રગટ થઇ આપણને નામદાર સરકારના આશયથી મળતાં સુખોમાં શુભ પ્રહની માફક વિધન કરતા તરારે ઉભા થઈ વિશેષ સુખોનો લાભ લેતા આપણને અટકાવે છે જુબોકે—

હિંદુસ્તાનમાં ધંમધોઠાર રોજગાર ચાલતો હતો તેને નાણાની બેંકવાળા હડકાયાએ ધક્કો માર્યો ? આ વાર્તા આપણે નજરે જોઈ છે. પાતાળે પાયાવાળી, અખજો રૂપિયાની સિલકથી ઉભરાયલી, ધણી જ કાબેલીયત ધરાવતર અને પવિત્ર મનોવૃત્તિ વાળા કારભારીઓથી દે દીપ્ય દેખાતી, સુર્યાના કિરણો સમાન કિરતીને પ્રગટાવતી મુબૈદ્દા બેંક જેવીને ચરચરાટ કેવી રીતે કરાવ્યો તે કોણે નાણાના હડકાયા એજ એટલે કપટી બેંક વાળાએજ માટે હેભારત વાસી બાપ્તઓ આપણા આવા દેશીઓથી ચેતો ? ? ? જેવા કે કાંઈ કાંઈ દેશીયો આપણું અનિષ્ટ કરનાર છે તેવા બીજા કોઈને સમજો નહીં આખા દેશમાં રડાપીટ કરાવી છે તે કેટલા એક દેશીઓ એજ વારતે ધક્કો સરકારનાં ચરણ ચુમો પુન્યવંત પિતા લેખી નિત્ય ભક્તિ જાવથી નમો પ્રાર્થના કરોકે આવા દેશીયો નરકથી ઉભી થતી ઉપાધિઓમાંથી અમને બચાવો.

ગાયન.

નાણાના હડકાયા, માયા, રેહેશે પડી;	
રેહેશે પડીરે બાપ રેહેશે પડીરે જોજો;	
નાણાના હડકાયા, માયા રેહેશે પડી	ટેક
કરમા નાણા ભેગા તું પાપે પડી,	
કામ નહીં આવે જાતાં છેલી ધડીરે જોજો	નાણા
નવ કર ભેગા લોકો સાથે લડી;	નાણા

પુર્વાણી ગદ્યેડા.

- ૧ કોઇ માણસ કઠોર શબ્દથી, કારણ વગર ખીન્ન માણસને કંટાળો આપે તેને આપણે શું કહીએ ? બે પગનો ગદ્યેડો.
- ૨ દાધારીગા માણસ સાથે જુકર કરનારને શું કહીએ ? બે પગનો ગદ્યેડો.
- ૩ જે પિતા, પોતાના પુત્રને અધોગતિમાં ઉછરતાના મંસ્કારો બુલે છે. છતાં તેવા સંસ્કારોનું પાલન કરે તો તે પિતાને આપણે શું કહીએ ? બે પગનો ગદ્યેડો.
- ૪ જે માણસ હિતકરનું અહીત કરે તેને શું કહીએ ? બે પગનો ગદ્યેડો.
- ૫ અમુક માણસો, અમુક માણસને નિર્ણય કરવા કંઈ બાબત મોપે, તેમાં નિર્ણય કરનાર, ઇશ્વર પ્રેરણા અને નિર્મળ વિચારો તજી કંઈ ષરોપકાર બુધ્ધિને અભાવે અચિત્તે પક્ષપાતથી કે કોઇ ખીન્ન કારણોથી ખોટો નિર્ણય કરે તો તેને આપણે શું કહીએ ? બે પગનો ગદ્યેડો.
- ૬ લાચાર માણસના ઉપર કરરતા વાપરે તેને આપણે શું કહીએ ? બે પગનો ગદ્યેડો.
- ૭ જે માણસ છીદ્રોથી ભરપૂર રીતે ખરડાયેલો છે છતાં ખીન્નનાં છીદ્રોની શોધ કર્યા કરે તેને આપણે શું કહેવું ? બે પગનો ગદ્યેડો.
- ૮ ચેત્તી થઈને ભોગી બને, ત્યાગી થઈને રાગી દશામાં પ્રવર્તે તેને આપણે શું કહેવું બે પગનો ગદ્યેડો.
- ૯ અન્ય સ્ત્રીઓના સંસર્ગમાં જે પુરુષ રહેવાનું પસંદ કરી કામ ધંધો તજી દે તેને આપણે શું કહેવું ? બે પગનો ગદ્યેડો.

સંપૂર્ણ.

આજ સુધી અમારા તરફથી નવ જાતની અઠાસી હજાર
ચોપડી બહાર પડી ચુકી છે.

પુસ્તક મેં ગાવનાર ગ્રહસ્થને વિનંતિ.

અમારા તરફથી પ્રગટ થયેલા પુસ્તકો નીચે પ્રમાણે.

૧ સાગંદના દગડા અને પાંદાના વજ્રખાંતી } કિં. જે આન
નિસુને નિજાનિ આપૃતિ ચોથી }

૨ હોંદુ હોંદુ પુરાણ આપૃતિ ત્રીજી .. એક આનો

૩ હોંદુ નાટક પુરાણ આપૃતિ બીજી... .. જે આનો.

૪ હોંદુ ત્રીલોચના પુરાણ આપૃતિ બીજી .. એ આનો

૫ દિત રિદા અને ગરીબાની ગીતા .. નજી આનો

૬ રસગંગે સીમાંત ભયંકર લગાના રમખાણમાર્ગી .. એ આનો

અગાવ કરવા પામત વર્ગની ચતુર્થી.

૭ અમારી સામાયણ અને પદ્મપાના પાવાવ .. જે આનો

૮ “કુળધિના પદ” x x x x .. જે આનો

૯ રૂપિયાના હકદારો તથા ૧૫ પાના વિષય મુજબની ચતુર્થી

પામત જે આનો

મળવાન દેશાધ- સચકુર ભરિની પાળ શાનિભુવન નંબર ૧૨૧૮

શ્રીચુત પુણ્યપાદ મહાત્માશ્રી ચીમનલાલભાઈ ખુસાખીરામ

મારફત ટી. એન. મહેતા-અમદાવાદ.

જાહેર ખબર.

અમારી દુકાનેથી જાપા, ટોપી, જા, અંજીરોના વિગેરે કાપડનો
તૈયાર કરેલો સામાન નકરી તથા કેન્સા એકજ ભાવથી અગે છે.
જોઈએ તો આવો અથવા મંગાવો. મળવાતું દેશાધ--

દરજી રામજીભાઈ ચિતાંબરદાસ.

કુ. પાલકારને તાકે દુકાન નંબર ૪૧૬૬--મુ. અમદાવાદ.

